



Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο
Ψυχικής Υγείας, Νευροεπιστημών &
Ιατρικής Ακριβείας ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ

ΕΠΙΨΥ

Το κάπνισμα στην εφηβεία



hbsc
HEALTH BEHAVIOUR IN
SCHOOL-AGED CHILDREN
WORLD HEALTH ORGANIZATION
COLLABORATIVE CROSS-NATIONAL STUDY

Πανελλήνια έρευνα για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των έφηβων-μαθητών (Έρευνα HBSC/WHO) - 2018

Παρουσιάζονται συνοπτικά στοιχεία για πέντε δείκτες σχετικά με το κάπνισμα στους έφηβους-μαθητές στην Ελλάδα, όπως αυτά προκύπτουν από την «Πανελλήνια έρευνα για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των έφηβων-μαθητών» (Έρευνα HBSC/WHO) του ΕΠΙΨΥ⁽¹⁾. Τα στοιχεία αναφέρονται στο σύνολο των εφήβων ηλικίας 11, 13 και 15 στη χώρα, για το 2018 (πιο πρόσφατη έρευνα) και -όπου είναι διαθέσιμα- διαχρονικά, ανά τετραετία, για την 20ετία 1998-2018. Σχολιάζονται, επιπλέον, σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις τρεις ηλικιακές ομάδες, τα φύλα, τις τρεις κατηγορίες οικονομικού επιπέδου της οικογένειας των εφήβων (χαμηλό, μέσο, υψηλό) και γεωγραφικά μεταξύ Ν. Αττικής, Ν. Θεσσαλονίκης και Λοιπών Περιοχών. Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει συγκεντρωτικά τα στοιχεία για όλους τους δείκτες.

Κάπνισμα έστω και μία φορά στη ζωή τους

Το 2018, ποσοστό 15,5% των εφήβων 11-15 ετών αναφέρουν ότι έχουν καπνίσει έστω και μία φορά στη ζωή τους. Ηλικιακά, απαντούν ότι έχουν καπνίσει έστω και μία φορά το 2,0% των 11χρονων μαθητών, ένας στους οχτώ 13χρονους (12,6%) και τρεις στους δέκα 15χρονους (30,9%). Το κάπνισμα δεν διαφέρει σημαντικά μεταξύ των δύο φύλων, με το αντίστοιχο ποσοστό για τα αγόρια να ανέρχεται σε 14,9% και για τα κορίτσια σε 16,1%. Διαχρονικά, την τελευταία 20ετία το ποσοστό εφήβων που απαντούν ότι έχουν καπνίσει έστω και μία φορά μειώνεται σημαντικά, από 22,3% το 1998 σε 15,5% το 2018, με τη μείωση από το 2010 και μετά να αφορά κυρίως τα αγόρια.

Πρόσφατο κάπνισμα

Οι έφηβοι ρωτήθηκαν εάν κάπνισαν πρόσφατα, δηλαδή κατά τη διάρκεια των τελευταίων 30 ημερών πριν τη διεξαγωγή της έρευνας. Το 2018, πρόσφατο κάπνισμα αναφέρει ποσοστό 7,9% των εφήβων, αγόρια και κορίτσια σε παρόμοια ποσοστά (7,5% και 8,3% αντίστοιχα). Ηλικιακά, οι αναφορές σε πρόσφατο κάπνισμα αυξάνονται από τα 11 (0,7%), στα 13 (5,0%) και στα 15 έτη (17,4%). Διαχρονικά, από το 2010 στο 2018, το ποσοστό εφήβων που αναφέρουν πρόσφατο κάπνισμα, παρουσιάζει μείωση από 11,4% σε 7,9%. Ωστόσο η μείωση αυτή είναι σημαντική μόνο στα αγόρια, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα κορίτσια δεν μεταβάλλεται σημαντικά.

Καθημερινό κάπνισμα

Οι έφηβοι ρωτήθηκαν για το εάν καπνίζουν καθημερινά, έστω και ένα τσιγάρο την ημέρα, κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Το 2018, ποσοστό 3,3% των εφήβων 11-15 ετών απαντούν ότι καπνίζουν καθημερινά, αγόρια και κορίτσια σε παρόμοια ποσοστά (3,9% και 2,7%, αντίστοιχα). Ηλικιακά, το ποσοστό αυτό αυξάνεται από την ηλικία των 11 (~0%), στην ηλικία των 13 (1,5%) και των 15 ετών (8,1%). Διαχρονικά, από το 1998 στο 2018, το ποσοστό εφήβων που αναφέρουν καθημερινό κάπνισμα, δεν μεταβάλλεται στατιστικά σημαντικά - ωστόσο μεταξύ των κοριτσιών υπάρχει τάση μείωσης (από 5,4% το 1998 σε 2,7% το 2018).

⁽¹⁾ Η «Πανελλήνια έρευνα για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των έφηβων-μαθητών» (Έρευνα HBSC/WHO) διεξάγεται στο πλαίσιο της έρευνας Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC), που τελεί υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.) και επαναλαμβάνεται ανά 4ετία σε περισσότερες από 40 χώρες. Παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για τον τρόπο ζωής των εφήβων και τους κινδύνους που απειλούν την υγεία τους. Στην Ελλάδα το ΕΠΙΨΥ υλοποιεί την έρευνα από το 1998 με την επιστημονική εποπτεία της Ομοτ. Καθηγήτριας του ΕΚΠΑ, Ά. Κοκκέβη.

Κύρια σημεία για το κάπνισμα στην εφηβεία στην Ελλάδα

Η πλειονότητα των εφήβων 11, 13 και 15 ετών στην Ελλάδα δεν καπνίζουν.

Ωστόσο:

- ποσοστό 15,5% των εφήβων 11-15 ετών αναφέρουν ότι έχουν καπνίσει έστω και μία φορά στη ζωή τους, 7,9% έχουν καπνίσει πρόσφατα^(*) και 3,3% καπνίζουν καθημερινά.
- μεταξύ των 15χρονων, τρεις στους δέκα (30,9%) αναφέρουν ότι έχουν καπνίσει έστω και μία φορά στη ζωή τους, ένας στους 6 (17,4%) ότι έχει καπνίσει πρόσφατα και ένας στους 12 (8,1%) ότι καπνίζει καθημερινά.
- μεταξύ των 15χρονων εφήβων, ποσοστό 36,7% αναφέρουν ότι έχουν κάνει χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου τουλάχιστον μια φορά στη ζωή τους, 12,0% έκαναν χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου πρόσφατα.
- μεταξύ των 15χρονων που αναφέρουν χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου (έστω μια φορά σε όλη τη ζωή), ένας στους τρεις (32,2%) δεν έχουν καπνίσει ποτέ συμβατικό τσιγάρο (έστω μια φορά σε όλη τη ζωή)

Τα δύο φύλα:

- συνολικά, δεν διαφέρουν σημαντικά στο κάπνισμα συμβατικού τσιγάρου
- μεταξύ των 15χρονων, τα κορίτσια αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό κάπνισμα συμβατικού τσιγάρου, ενώ τα αγόρια αναφέρουν χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου σε υψηλότερα ποσοστά από τα κορίτσια

Διαχρονικά

- μειώνεται την τελευταία 20ετία το κάπνισμα συμβατικού τσιγάρου. Ωστόσο από το 2010 και μετά η μείωση στο κάπνισμα αφορά μόνο τα αγόρια.
- δεν μεταβάλλεται σημαντικά την τελευταία 20ετία το καθημερινό κάπνισμα - με εξαίρεση μια τάση μείωσης που παρατηρείται στα κορίτσια
- υπερδιπλασιάζεται, από το 2014 στο 2018, το ποσοστό των 15χρονων που αναφέρουν χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή, από 16,6% σε 36,7%.

^(*) τις τελευταίες 30 ημέρες πριν τη διεξαγωγή της έρευνας

Πίνακας 1: Δείκτες καπνίσματος των εφήβων 11, 13 και 15 ετών στην Ελλάδα

	Σύνολο	Αγόρι	Κορίτσι	11 ετών	13 ετών	15 ετών	1998	2002	2006	2010	2014	2018
	N=3863	N=1927	N=1936	N=1227	N=1308	N=1310	N=4299	N=3807	N=3715	N=4944	N=4141	N=3863
Κάπνισμα συμβατικού τσιγάρου (1)	15.5	14.9	16.1	2.0	12.6	30.9	22.3	20.8	22.7	20.3	17.2	15.5
Πρόσφατο κάπνισμα συμβατικού τσιγάρου (2)	7.9	7.5	8.3	0.7	5.0	17.4	*	*	*	11.4	8.2	7.9
Καθημερινό κάπνισμα συμβατικού τσιγάρου (3)	3.3	3.9	2.7	0.0	1.5	8.1	5.1	4.2	5.3	4.4	4.4	3.3
15 ετών												
Κάπνισμα συμβατικού τσιγάρου (1)	30.9	27.5	34.4	-	-	30.9	46.3	40.6	43.3	43.0	36.9	30.9
Πρόσφατο κάπνισμα συμβατικού τσιγάρου (2)	17.4	15.9	18.8	-	-	17.4	*	*	*	26.0	19.7	17.4
Καθημερινό κάπνισμα συμβατικού τσιγάρου (3)	8.1	8.7	7.5	-	-	8.1	13.7	9.9	12.4	10.5	11.4	8.1
Χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου (1)	36.7	39.7	33.7	*	*	36.7	*	*	*	*	16.6	36.7
Πρόσφατη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου (2)	12.0	14.5	9.7	*	*	12.0	*	*	*	*	*	12.0

Σημειώσεις: (1) έστω και 1 φορά σε όλη τη ζωή. (2) έστω και 1 φορά κατά τη διάρκεια των 30 τελευταίων ημερών. (3) αυτή την περίοδο.

* Δεν είχε συμπεριληφθεί η ερώτηση/κλίμακα.

Το κάπνισμα στους 15χρονους

Μεταξύ των 15χρονων εφήβων, ποσοστό 30,9% αναφέρουν ότι έχουν καπνίσει τουλάχιστον μια φορά στη ζωή τους, 17,4% κάπνισαν πρόσφατα και 8,1% καπνίζουν καθημερινά. Τα 15χρονα κορίτσια αναφέρουν κάπνισμα σε όλη τη ζωή σε οριακά υψηλότερο ποσοστό από τα αγόρια (34,4% και 27,5%, αντίστοιχα) ενώ τα δύο φύλα δεν διαφέρουν σημαντικά στο πρόσφατο και καθημερινό κάπνισμα. Από το 1998 στο 2018, το κάπνισμα τουλάχιστον μία φορά σε όλη τη ζωή μειώνεται από 46,3% σε 30,9% και το καθημερινό κάπνισμα παρουσιάζει τάση μείωσης από 13,7% σε 8,1%. Την τελευταία δεκαετία, από το 2010 στο 2018, η μείωση στο κάπνισμα σε όλη τη ζωή και το πρόσφατο κάπνισμα, αφορά μόνο τα αγόρια.

Ηλεκτρονικό τσιγάρο (15χρονοι)

Οι έφηβοι ηλικίας 15 ετών ρωτήθηκαν για το εάν έχουν κάνει χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου σε όλη τους τη ζωή και κατά τη διάρκεια των 30 τελευταίων ημερών πριν τη διεξαγωγή της έρευνας. Το 2018 χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου σε όλη τη ζωή αναφέρει ένας στους τρεις 15χρονους (36,7%), σε οριακά υψηλότερο ποσοστό τα αγόρια (39,7%) συγκριτικά με τα κορίτσια (33,7%). Από τους 15χρονους που έχουν πειραματιστεί έστω και μία φορά με το ηλεκτρονικό τσιγάρο, ένας στους 3 (ή 12,0% επί του συνόλου των 15χρονων) ανέφερε χρήση του τις τελευταίες 30 ημέρες πριν από τη διεξαγωγή της έρευνας, σε οριακά υψηλότερο ποσοστό τα αγόρια (14,5%) από ό,τι τα κορίτσια (9,7%). Διαχρονικά, από το 2014 στο 2018 το ποσοστό των 15χρονων που αναφέρουν χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή υπερδιπλασιάζεται, από 16,6% σε 36,7%.⁽²⁾

⁽²⁾ Το 2018 υπήρξε μικρή αναδιτύπωση της ερώτησης ώστε τα στοιχεία της Ελλάδας να συγκρίνονται με εκείνα των άλλων χωρών, χωρίς ωστόσο να θεωρείται ότι το παραπάνω έχει επηρεάσει τη μέτρηση.

Συμβατικό και ηλεκτρονικό τσιγάρο

Μεταξύ των 15χρονων που αναφέρουν χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου (έστω μια φορά σε όλη τη ζωή), ένας στους τρεις (32,2% ή 11,8% επί του συνόλου των 15χρονων) δεν έχει καπνίσει συμβατικό τσιγάρο (έστω μια φορά σε όλη τη ζωή) - δηλαδή, έχει ξεκινήσει απευθείας με το ηλεκτρονικό. Το ποσοστό αυτό έχει διπλασιαστεί σε σχέση με το 2014 (15,4% ή 2,5% επί του συνόλου των 15χρονων). Το 2018 κάπνισμα είτε συμβατικού είτε ηλεκτρονικού τσιγάρου τουλάχιστον μία φορά σε όλη τη ζωή αναφέρουν περισσότεροι από 2 στους πέντε 15χρονους (42,5%) με το αντίστοιχο ποσοστό να παρουσιάζει αυξητική τάση σε σχέση με το 2014 (39,4%). Επιπλέον, το 2018 ένας στους 4 15χρονους (24,7%) αναφέρει ότι σε όλη του τη ζωή έχει κάνει χρήση και συμβατικού και ηλεκτρονικού τσιγάρου- το αντίστοιχο ποσοστό είναι αυξημένο σε σύγκριση με το 2014 (13,9%).

Γεωγραφικές διαφορές

Δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφορές σε κανέναν από τους δείκτες του καπνίσματος μεταξύ των εφήβων από το Ν. Αττικής, το Ν. Θεσσαλονίκης και τις Λοιπές Περιοχές.

Οικονομικό επίπεδο ⁽³⁾

Δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφορές σε κανέναν από τους δείκτες του καπνίσματος μεταξύ των εφήβων από οικογένειες από τα τρία οικονομικά επίπεδα που εξετάζονται.

⁽³⁾ Βάσει των απαντήσεων των μαθητών σε ειδική κλίμακα αξιολόγησης της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας.

Προτεινόμενη αναφορά:

Κοκκέβη Α., Φωτίου, Α., Καναβού, Ε., Σταύρου, Μ. (2019). Το κάπνισμα στην εφηβεία. Σειρά θεματικών τευχών: Έφηβοι, Συμπεριφορές & Υγεία. Αθήνα: Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας, Νευροεπιστημών και Ιατρικής Ακριβείας ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ (ΕΠΙΨΥ).

Kokkevi, A., Fotiou, A., Kanavou, E., Stavrou, M. (2019). Smoking in Adolescence. Series of Short Reports: Adolescents, Behaviours & Health. Athens: University Mental Health, Neurosciences and Precision Medicine Research Institute COSTAS STEFANIS (UMHRI).

Η έρευνα του 2018

Στην έρευνα του 2018 συμμετείχε πανελλήνιο αντιπροσωπευτικό δείγμα 3.863 μαθητών της ΣΤ' Δημοτικού, της Β' Γυμνασίου και της Α' Λυκείου από 238 σχολικές μονάδες. Διενεργήθηκε με την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας. Κατόπιν γονικής συναίνεσης, οι μαθητές απάντησαν σε ανώνυμο ερωτηματολόγιο που χορηγήθηκε ομαδικά στις τάξεις του δείγματος χωρίς (ή με διακριτική) την παρουσία εκπαιδευτικών.

Η έρευνα του 2018 υλοποιήθηκε χάρη στην εθελοντική συμβολή μελών ΔΕΠ και φοιτητών ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας και χρηματοδοτήθηκε μερικώς από τον ΟΚΑΝΑ και την Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Προαγωγή της Γνώσης στις Ψυχικές Διαταραχές».

Πληροφορίες:

ΕΠΙΨΥ

Τ.Θ. 66517 | Παπάγου | Αθήνα

Τηλ.: 210.61.70.014

E-mail: erevna.HBSC@epipsi.gr

URL: www.epipsi.gr



hbcs